

Magdalena Przybylska, Stefan Artymowski

Informacja o działalności Muzeum Niepodległości w 2012 r.

Niepodległość i Pamięć 20/1-2 (41-42), 243-249

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

rowym Marszałku Senatu Bogdana Borusewicza, Marszałku Województwa Mazowieckiego Adama Struzika oraz Prezydenta m. st. Warszawy Hanny Gronkiewicz-Waltz przygotowana została przez Agencję Artystyczną Grupa M-D-M we współ-

pracy z Muzeum Niepodległości w Warszawie.

Jej tegoroczna edycja prezentowana będzie w siedzibie Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

Filip Żelewski

Informacja o działalności Muzeum Niepodległości w 2012 r.

W 2012 r. Muzeum Niepodległości realizowało swoje cele statutowe w zakresie wystawiennictwa, gromadzenia muzealiów oraz upowszechniania wiedzy. W minionym roku najważniejszą wystawą przygotowaną przez pracowników Muzeum była *Architektura Polski niepodległej. Idea w przestrzeni miasta wczoraj i dziś* prezentowana od 19 maja do 15 grudnia 2012 r. w sali balowej Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów. Ekspozycja składała się z projektów i rysunków architektonicznych budowli powstałych w okresie międzywojennym, planów urbanistycznych, pamiętek po słynnych architektach, narzędzi, którymi się posługiwali oraz licznych zdjęć z okresu dwudziestolecia międzywojennego. Dzięki prezentacji dokonań polskich architektów, ilustracji poszukiwań idei, piękna i wygody w architekturze lat 1918-1939 zwiedzający mogli poznać zmiany, jakie zaszły w urbanistyce II Rzeczypospolitej.

Niezmienną popularnością cieszyły się w 2012 r. wystawy stałe w siedzibie głównej Muzeum oraz w oddziałach Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej, Muzeum Więzienia Pawiak i jego filii Mauzoleum Walki i Męczeństwa w al. Szucha. Ekspozycje mieszczące się w placówkach Muzeum zwiedziło w 2012 r. ponad 100 tys. osób. Uznaniem cieszyły się także wystawy planszowe, przygotowane przez Muzeum, które prezentowane było w ponad dwudziestu instytucjach.

W 2012 r. Muzeum Niepodległości wydało sześć katalogów wystaw: *Galeria autoportretu współczesnego 1984-1990; I trzeba było żyć... Kobiety w KL Ravensbrück: And we had to live... Women at KL Rawensbrück; I trzeba było żyć... Kobiety w KL Ravensbrück. Und man musste leben... Frauen im KZ Ravensbrück; Obszar wolności twórczej. Wydawnictwa studenckie 1956-198; Architektura Polski niepodległej.*

Architecture of Independent Poland; Ignacy Jan Paderewski (1860-1941). Polak, Europejczyk, Mąż Stanu, Artysta; Ігнацій Ян Падеревський, (1860-1941). Поляк, європеєць, державний діяч, митець. Ponadto ukazały się m.in. kolejny numer (37-40) czasopisma „Niepodległość i Pamięć”, tomik wierszy Feliksa Łańcuckiego *Sny młodzieńcze, sny lunatyczne*, publikacja *Centralny Okręg Przemysłowy – wczoraj, dziś i jutro*, książka biograficzna *Juliusz Poniatowski (1886-1975)* autorstwa M. M. Drozdowskiego oraz albumy *Juliusz Kossak* oraz *Jacek Malczewski* z serii *Skarby kultury i literatury polskiej*.

Muzeum Niepodległości realizowało swoje zadania z zakresu upowszechniania wiedzy historycznej poprzez prowadzenie – we wszystkich swoich placówkach – lekcji muzealnych. W 2012 r. zajęcia dydaktyczne organizowane były w oparciu o prawie dwadzieścia tematów lekcji muzealnych, w których uczestniczyło ponad 10 tys. dzieci i młodzieży. Najczęściej wybieranymi przez grupy tematami były *Moja przygoda z historią* w Pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów, *Dzień Powszedni na Pawiaku* w Muzeum Więzienia Pawiak, *Walka Polaków o niepodległość w epoce zaborów na przykładzie więźniów X Pawilonu* w Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej.

Muzeum zorganizowało także wiele działań edukacyjnych towarzyszących wystawom. Podczas realizacji projektu *Architektura Polski niepodległej* przeprowadzono cykl warsztatów plastycznych przybliżających ten także ważny temat dzieciom i młodzieży. Dla osób dorosłych zorganizowano szereg wykładów nt. przedwojennej architektury i najważniejszych postaci związanych z tym tematem. Uwieńczeniem działań wokół *Architektury Polski niepodległej* był koncert aktorów scen warszawskich *Z Targowej do Adrii*. Wydarzenie to spotkało się z dużym zainteresowaniem nie tylko publiczności, ale także mediów.

Niezmierną popularnością cieszył się cykl warsztatów *Rodzinna Niedziela w Muzeum Niepodległości* organizowany w każdą третią niedzielę miesiąca. Były to zajęcia przeznaczone dla najmłodszych, dzięki którym mogli oni wraz z rodzicami poznać Muzeum i ekspozycje, ale przede wszystkim spędzić przyjemnie czas wg zasady „bawiąc uczyć, ucząc bawić”. Ten bezpłatny projekt edukacyjny pozwala rozwijać zainteresowania dzieci i jest znakomitą alternatywą wobec wypoczynku przed telewizorem lub komputerem.

Ważną imprezą plenerową były organizowane w Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej *Dni Rekonstrukcji*. Wydarzenie skierowane

do licznych grup rekonstrukcyjnych zostało zorganizowane przez Stowarzyszenie Artylerii Dawnej „Arsenał” i Fundację Legio I Adiutrix we współpracy z Muzeum Niepodległości. Podczas trwania imprezy zaprezentowały się grupy rekonstrukcyjne skupiające odtwórców z różnych epok, od starożytności do II wojny światowej, muzea warszawskie oraz historyczne koła naukowe z UW i UKSW.

W 2012 roku Muzeum Niepodległości było organizatorem bądź to współorganizatorem licznych konferencji naukowych oraz paneli dyskusyjnych. W styczniu zorganizowaliśmy *Stan współczesnej biografistyki polskiej. Konferencja zorganizowana dla uczczenia 80. urodzin prof. dr. hab. Mariana Marka Drozdowskiego*. Następnie, wspólnie z Uniwersytetem Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Centralnym Archiwum Wojskowym oraz Muzeum Ordynariatu Polowego WP przygotowaliśmy konferencję biograficzną *Biskup gen. Władysław Bandurski – w 80. rocznicę śmierci*. Wielkim wydarzeniem była – zorganizowana w Sejmie RP – konferencja z okazji 75. rocznicy rozpoczęcia budowy Centralnego Okręgu Przemysłowego pt. *Centralny Okręg Przemysłowy – wczoraj, dziś i jutro*. Patronat nad tym wydarzeniem objął Wicepremier i Minister Gospodarki Waldemar Pawlak. W kwietniu wspólnie

z UKSW oraz Światową Radą Badań nad Polonią Muzeum zorganizowało międzynarodową konferencję naukową *Polacy w Niemczech. Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość*. Stanisławowi Kozickiemu, działaczowi niepodległościowemu, poświęcona została konferencja współorganizowana przez Muzeum Niepodległości razem z Towarzystwem Miłośników Polanicy oraz Miejską Biblioteką Publiczną w Polanicy. Kolejną konferencją organizowaną w Sejmie RP z udziałem Muzeum oraz Prezydium Sejmu RP, Kancelarii Premiera RP, Krajowej Radą Radiofonii i Telewizji, Stowarzyszenia „Razem dla Niepełnosprawności” i Wydziału Nauk Ekonomicznych SGGW (Katedry Ekonomiki Edukacji, Komunikowania i Doradztwa) była konferencja *Problematyka niepełnosprawności w mediach i edukacji*. W listopadzie 2012 r. wspólnie z Krajową Radą Spółdzielczości Muzeum zorganizowało konferencję *Udział spółdzielców w odzyskaniu niepodległości*. Życiu akademickiemu poświęcony został panel dyskusyjny *Kultura studencka 1956-1989. Obszar wolności intelektualnej*. Wydarzenie to spotkało się z dużym zainteresowaniem publiczności.

W związku z 200. rocznicą wyprawy wojsk Wielkiej Armii Muzeum Niepodległości współorganizowało konferencję *Rok 1812 – Polska*

między *Francją a Rosją*. Partnerami byli: Muzeum Romantyzmu w Opinogórze, Rosyjski Ośrodek Nauki i Kultury oraz Akademia Humanistyczna w Pułtusk. Dwudniowa konferencja odbywała się w Pułtusk i Opinogórze, a poprzedził ją pokaz rosyjskich filmów ukazujących przebieg kampanii napoleońskiej 1812 roku w Muzeum Niepodległości. Wcześniej też odbyła się okolicznościowa konferencja zorganizowana wspólnie z Klubem Miłośników Militariów Polskich.

Jednym z najważniejszych zadań Muzeum Niepodległości jest utrwalanie pamięci o okolicznościach i twórcach Polski Niepodległej roku 1918. Oczywiście najmocniej tematyka ta jest akcentowana w listopadzie, stąd też szeroko zarysowany program obchodów Narodowego Święta Niepodległości w siedzibie głównej i wszystkich oddziałach Muzeum Niepodległości. 11 listopada to symboliczna data odzyskania przez polski naród w roku 1918 długo oczekiwanej niepodległości. Tradycją Muzeum Niepodległości jest organizowanie z tej okazji licznych imprez, spotkań, prelekcji, wernisarzy wystaw oraz konkursów.

Obchodom Dni Niepodległości w Muzeum towarzyszyły liczne uroczystości organizowane lub współorganizowane przez naszą instytucję. Najbardziej doniosłym przedsię-

wzięciem, w którym wzięło udział Muzeum był odbywający się 11 listopada marsz *Razem dla Niepodległej*. Muzeum Niepodległości wspólnie z Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego organizowało przypadające na ten dzień uroczystości przy pomniku Wincentego Witosa. Na tę okoliczność wydana została specjalna ulotka, a przy pomniku na telewizyjnie prezentowany był film.

Idea marszu zrodziła się z potrzeby wspólnego, pokojowego świętowania Narodowego Święta Niepodległości przez mieszkańców Warszawy. Trasa przemarszu, w którym uczestniczył Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Bronisław Komorowski, uwzględniała pomniki bohaterów, ważnych postaci zaangażowanych w walkę o odzyskanie przez Polskę niepodległości. Marsz *Razem dla Niepodległej* rozpoczął się tuż po zakończeniu oficjalnych uroczystości na Placu Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Dyrektor Muzeum, dr Tadeusz Skoczek, towarzyszył Prezydentowi Rzeczypospolitej Polski Bronisławowi Komorowskiemu w marszu *Razem dla Niepodległej* oraz podczas składania kwiatów pod pomnikami. W marszu wzięli aktywny udział kombataneci, przedstawiciele rządu, sejmu, senatu, organizacji społecznych, instytucji kultury i edukacji oraz warszawiaci. Delegacje oddawały hołd i kolejno składały kwiaty

pod pomnikami: Marszałka Józefa Piłsudskiego, księdza Stefana Kardynała Wyszyńskiego, Ignacego Jana Paderewskiego, Wincentego Witosa, Romana Dmowskiego.

Tradycją Muzeum jest czerzenie pamięci osób, które poświęciły swoje życie dla państwa i narodu polskiego. Wielu więźniów Pawiaka, Szucha czy Cytadeli z ogromnym heroizmem oddało się całkowicie walce o niepodległość, dlatego też – podobnie jak w latach poprzednich – w Bramie Straceń Cytadeli Warszawskiej, pod Pomnikiem Drzewa Pawiackiego i pod Tablicami Pamięci na terenie Muzeum Więzienia Pawiak w towarzystwie warty honorowej złożono kwiaty i zapalono znicze. W uroczystościach tych wzięli udział przedstawiciele władz, wojska, organizacji kombatanckich, uczniowie stołecznych szkół oraz mieszkańcy Warszawy.

W ramach Dni Niepodległości nie zapomnieliśmy o najmłodszych miłośnikach historii. Przygotowaliśmy dla nich specjalne druki edukacyjne, które z pewnością uatrakcyjniły zwiedzanie ekspozycji. W listopadzie zorganizowaliśmy aż trzy warsztaty plastyczne dla dzieci. W dniu Święta Niepodległości najmłodszy, ale także i dorośli, mogli samodzielnie wykonać m.in. kotyliony. W kolejną niedzielę, 18 listopada, zorganizowaliśmy zajęcia z cyklu *Rodzinną Niedziela w Muzeum Niepodległości* pt.

Ważna sprawa Niepodległość, które spotkały się z ogromnym zainteresowaniem publiczności.

W listopadzie w samym Pałacu Przebendowskich – siedzibie głównej Muzeum – zrealizowano 22 lekcje dla zorganizowanych grup szkolnych. Uczestniczyło w nich ponad pół tysiąca dzieci. O docenieniu oferty edukacyjnej Muzeum może świadczyć fakt, iż prawie jedna trzecia grup w wybrała lekcję *Ważna sprawa niepodległość* poświęconą historii odzyskania przez Polskę niepodległości.

W czasie obchodów Dni Niepodległości w Muzeum miały miejsce dwa spotkania poświęcone stanowi społeczeństwa oraz instytucji państwowych w Polsce. Były to: konferencja *Spółdzielczość w budowie społeczeństwa obywatelskiego – historia i współczesność* oraz debata *Sytuacja sądów i prokuratur w Polsce*. Ostatnie spotkanie zaszczycił swoją obecnością Jan Piątkowski, były Minister Sprawiedliwości i Prokurator Generalny.

Ogłoszony we wrześniu 2012 r., a organizowany od lat, konkurs *Niepodległa. Tradycja w zderzeniu ze współczesnością* cieszył się ogromnym zainteresowaniem. Do siedziby Muzeum wpłynęło ponad 200 prac, w tym 110 prac plastycznych (plakaty i rysunki), 26 projektów pocztówek, 6 albumów, 6 filmów, 11 zestawów fotografii oraz 6 prac literackich. Nagro-

dzono 34 prace, a w uroczystym zakończeniu zorganizowanym 13 listopada wzięło udział 70 osób (laureaci, opiekunowie, nauczyciele). Spotkanie wzbogacił program artystyczny w wykonaniu Lilianny Lewandowskiej, artystki, kierownika artystycznego Amatorskiego Teatru Artystycznej Inspiracji z Płońska (w programie były pieśni i piosenki patriotyczne).

Muzeum Niepodległości na specjalnych wernisażach zaprezentowało cztery wystawy czasowe, w tym jedną w placówce zewnętrznej. Były to wystawy: *Krzemieniec w fotografii Ludwika Gronowskiego*, *Galeria jednego obiektu* (gdzie pokazano obraz Wandalina Strzaleckiego *Pożegnanie uczestników powstania 1863 r.*), *Wielki zapomniany* oraz wernisaż wystawy *Ignacy Jan Paderewski – Polak, Europejczyk, Mąż Stanu, Artysta* w Radomskim Klubie Środowisk Twórczych i Galerii.

W ramach obchodów Dni Niepodległości Muzeum nawiązuje nie tylko do wydarzeń roku 1918, ale przywołuje także pamięć o ważnych wydarzeniach historycznych oraz kulturalnych. W ramach odbywającego się przez cały rok cyklu *Klioteka. Salon Książki Historycznej* w listopadzie odbyły się spotkania: z prof. Markiem Kwiatkowskim, autorem książki *Moja pasja architektura*, prezentacja albumu *Powstanie listopadowe* (wydany przez Muzeum Nie-

podległości i Bibliotekę Jagiellońską) oraz spotkanie z Akosem Engelmay-erem, tłumaczem książki Ferenc Molnara *Galicja 1914-1915*. Ponadto odbył się wieczór autorski Mirosława Kossakowskiego, wzbogacony wspinałym programem kulturalnym.

W związku z listopadowymi obchodami odbyły się liczne spotkania poświęcone ważnym wydarzeniom historycznym, wybitnym postaciom oraz twórcom Polski Niepodległej. Zorganizowaliśmy m.in. pokaz filmu: *Paderewski – mistrz tonów i mąż stanu*, w reżyserii Bohdana Rączkowskiego, wykłady w ramach projektu *Architektura Polski niepodległej: Najwybitniejsze postaci polskiego świata architektury* poświęcone Józefowi Szanajcy, Bohdanowi Lachertowi oraz Romualdowi Guttowi, prowadzone przez inż. arch. Grzegorza Mikę. Spotkania te cieszyły się wielkim zainteresowaniem, co dobitnie świadczy o potrzebie popularyzacji wiedzy historycznej oraz konieczności przybliżania jej szerokiemu gronu odbiorców.

Obchodom Święta Niepodległości towarzyszyły także wydarzenia muzyczne. 10 listopada 2012 r. miała miejsce pierwsza *Lekcja Śpiewania w Warszawie*, której współorganizatorem było Muzeum Niepodległości. *Lekcja śpiewania – Droga niepodległości Kraków–Warszawa–Gdańsk*

(1914-1989) to przedsięwzięcie zainicjowane przez Bibliotekę Polskiej Piosenki, która od 10 lat pod hasłem „patriotyzm nie musi być cierpieniem” organizuje w Krakowie lekcje śpiewu piosenek patriotycznych i innych utworów związanych z ważnymi okresami historii Polski. Tym razem spotkanie odbyło się w Warszawie, a jednym z jego organizatorów było Muzeum Niepodległości.

Niezwykle ważnym i zaszczytnym przedsięwzięciem, w jakim wzięło udział Muzeum w 2012 r. była współorganizacja Dnia Otwartego z okazji Światowego Dnia Osób Niepełnosprawnych i Ich Opiekunów. 3 grudnia w siedzibie głównej Muzeum odbył się uroczysty koncert objęty honorowym patronatem Marszałek Sejmu RP Ewy Kopacz. W ramach koncertu wystąpiła Klasa Orkiestry Dętej z Zespołu Szkół im. Stanisława Moniuszki w Łajskach. Kolejnym punktem przygotowanego na ten dzień programu był recital Tadeusza Woźniaka wraz z zespołem. Przybyła licznie publiczność miała okazję w skupieniu i wzruszeniem wysłuchać koncertu artysty. Muzeum Niepodległości poprzez ułatwienie osobom niepełnosprawnym dostępu do swoich placówek przedłużyło Dzień Otwarty do 9 grudnia.

Niezwykle ważnym kierunkiem działań naszej instytucji jest ciągle powiększanie zbiorów poprzez po-

zyskiwanie muzealiów. W 2012 r. Muzeum wzbogaciło swoje zasoby, nabywając m. in. 23 pocztówki wydane na terenie Prus w latach 1914-1917 przedstawiające żołnierzy armii pruskiej, dwie grafiki kosynierów i oficerów gwardii narodowej z okresu powstania kościuszkowskiego, niemiecki plakat propagandowy z okresu II wojny światowej zatytułowany *Bicz ludzkości*, dwa medaliony autorstwa Gustawa Hadydy upamiętniające odsłonięcie pomnika Zawiszy Czarnego z Garbowa oraz pomnika ks. Piotra Ściegiennego, archiwalia i przedmioty do Kolekcji Leopoldis: dokumenty i pamiątki związane z więzieniem na Pawiaku oraz obozami jenieckimi i koncentracyjnymi.

Muzeum Niepodległości zrealizowało w 2012 r. liczne projekty edukacyjne i wystawiennicze, z których najważniejszym była wystawa *Architektura Polski niepodległej* i towarzyszący jej cykl projektów około wystawienniczych. Wszystkie działania podjęte w ubiegłym roku ściśle i konsekwentnie realizowały cele statutowe Muzeum. Zrealizowane przedsięwzięcia pozwalały nam podzielić się wiedzą, wymienić doświadczeniami oraz zaprezentować zwiedzającym dorobek naszej instytucji.

Magdalena Przybylska
Stefan Artymowski